

Audiència. La doctrina de sant Gregori el Gran (II)

Us oferim el text íntegre de l'audiència que Benet XVI va dedicar a sant Gregori el Gran el passat dimecres 4 de juny.

23/06/2008

Estimats germans i germanes:

En la nostra trobada del dimecres, reprenc la reflexió sobre la figura extraordinària del Papa sant Gregori el Gran per recollir més llums dels seus ensenyaments. Malgrat els

compromisos múltiples vinculats a la funció de bisbe de Roma, ens va deixar nombroses obres de les quals l'Església, en els segles successius, s'ha servit àmpliament. A més de l'abundant epistolari —el Registre a què vaig al·ludir en l'anterior catequesi conté més de 800 cartes—, ens va deixar sobretot escrits de caràcter exegetíc, entre els que es distingeixen el Comentari moral a Job —conegut amb el títol llatí de *Moralia in Iob*—, les Homilies sobre Ezequiel i les Homilies sobre els Evangelis. Així mateix hi ha una obra important de caràcter hagiogràfic, els Diàlegs, escrita per sant Gregori per a l'edificació de la reina longobarda, Teodolinda. La obra principal i més coneguda és, sens dubte, la Regla pastoral, que el Papa va redactar a l'inici del pontificat amb una finalitat clarament programàtica.

Fent un ràpid repàs a aquestes obres hem d'observar, sobretot, que sant

Gregori en els escrits mai es mostra preocupat per elaborar una doctrina "seva", una originalitat pròpia. Més aviat tracta de fer-se ressò de l'ensenyament tradicional de l'Església; només vol ser la boca de Crist i de l'Església en el camí que s'ha de recórrer per arribar a Déu. Respecte d'això són exemplars els seus comentaris exegetics. Va ser un lector apassionat de la Bíblia, on no s'hi va acostar amb pretensions merament especulatives: el cristià ha de treure de la Sagrada Escriptura — pensava — no tant coneixements teòrics, com més aviat l'aliment diari per a l'ànima, per a la seva vida d'home en aquest món.

En les Homilies sobre Ezequiel, per exemple, insisteix molt en aquesta funció del text sagrat: acostar-se a l'Esctura només per satisfer un desig de coneixement significa cedir a la temptació de l'orgull i exposar-se així al perill de caure en l'heretgia.

La humilitat intel·lectual és la regla primària per a qui tracta de penetrar en les realitats sobrenaturals partint del Llibre sagrat. La humilitat, òbviament, no exclou l'estudi seriós; però per aconseguir que aquest estudi resulti veritablement profitós, permetent entrar realment en la profunditat del text, la humilitat resulta indispensable. Només amb aquesta actitud interior s'escolta realment i es percep per fi la veu de Déu. D'altra banda, quan es tracta de la paraula de Déu, comprendre no és res si la comprensió no porta a l'acció. En aquestes homilies sobre Ezequiel es troba també la bella expressió segons la qual "el predicador ha de mullar la seva ploma en la sang del seu cor; així podrà arribar també a cau d'orella del proïsme". En llegir aquestes homilies es veu que sant Gregori va escriure realment amb la sang del seu cor i, per això, ens parla encara avui a nosaltres.

Sant Gregori desenvolupa també aquesta qüestió en el Comentari moral a Job. Seguint la tradició patristica, examina el text sagrat en les tres dimensions del seu sentit: la dimensió literal, l'al·legòrica i la moral, que són dimensions de l'únic sentit de la Sagrada Escriptura. Tanmateix, sant Gregori atribueix una preponderància clara al sentit moral. Des d'aquesta perspectiva, proposa el seu pensament a través d'alguns binomis significatius —saber-fer, parlar-viure, conèixer-actuar— en els que evoca els dos aspectes de la vida humana que haurien de ser complementaris, però que ben sovint acaben per ser antitètics. L'ideal moral —comenta— consisteix sempre a dur a terme una harmoniosa integració entre paraula i acció, pensament i compromís, oració i dedicació als deures del propi estat: aquest és el camí per realitzar la síntesi gràcies a la qual allò diví descendeix fins a l'home i

l'home s'eleva fins a la identificació amb Déu. Així, el gran Papa traça un projecte de vida complet per a l'autèntic creient; per això, en l'Edat Mitjana el Comentari moral a Job constituirà una mena de Summa de la moral cristiana.

També són de notable importància i bellesa les Homilies sobre els Evangelis. La primera d'elles la va pronunciar a la basílica de Sant Pere durant el temps d'advent de l'any 590; per tant, pocs mesos després de la seva elecció al pontificat; l'última la va pronunciar a la basílica de Sant Llorenç el segon diumenge després de Pentecosta de l'any 593. El Papa predicava al poble, a les esglésies on se celebraven les "estacions" — cerimònies especials d'oració en el temps fort de l'any litúrgic— o les festes dels màrtirs titulars. El principi inspirador que uneix les diverses intervencions se sintetitza en la paraula "praedicator": no tant

sols el ministre de Déu, sinó també tot cristià té la tasca de ser "predicador" del que ha experimentat al seu interior, a exemple de Crist, que es va fer home per portar a tothom l'anunci de la salvació. Aquest compromís se situa en un horitzó escatològic: l'esperança del compliment en Crist de totes les coses és un pensament constant del gran Pontífex i acaba per convertir-se en motiu inspirador de tot el seu pensament i de tota la seva activitat. D'aquí brollen les incessants crides a la vigilància i a les bones obres.

Potser el text més orgànic de sant Gregori el Gran és la Regla pastoral, escrita en els primers anys del seu pontificat. En ella, sant Gregori es proposa presentar la figura del bisbe ideal, mestre i guia del seu ramat. Amb aquest fi il·lustra la importància de l'ofici de pastor de l'Església i els deures que implica: per tant, els qui no hagin estat cridats a tal tasca no

han de cercar-la amb superficialitat; en canvi, els qui ho hagin assumit sense la deguda reflexió, necessàriament han d'experimentar en l'esperit una torbació. Reprenent un tema predilecte, afirma que el bisbe és sobretot el "predicador" per excel·lència; com a tal ha de ser abans de res exemple per als altres, de manera que el seu comportament constitueixi un punt de referència per a tothom. Una acció pastoral eficaç requereix a més a més que conegui els destinataris i adapti les intervencions a la situació de cadascú: sant Gregori il·lustra les diverses classes de fidels amb anotacions agudes i puntuals, que poden justificar la valoració dels qui han vist en aquesta obra també un tractat de psicologia. Per això s'entén que coneixia realment el seu ramat i parlava de tot amb la gent del seu temps i de la seva ciutat.

Tanmateix, el gran Pontífex insisteix en el deure que el pastor reconegui cada dia la pròpia misèria, de manera que l'orgull no faci va als ulls del Jutge suprem el bé realitzat. Per això, el capítol final de la Regla està dedicat a la humilitat: "Quan se sent complaença en haver aconseguit moltes virtuts, convé reflexionar en les pròpies insuficiències i humiliar-se: en comptes de considerar el bé realitzat, cal considerar el que no s'ha dut a terme". Totes aquestes indicacions valuoses demostren el concepte altíssim que sant Gregori té de l'atenció de les ànimes, que defineix "ars artium", l'art de les arts. La Regla va tenir tant d'èxit que aviat es va traduir al grec i a l'anglosaxó, quelcom més aviat estrany.

També és significativa una altra obra, els Diàlegs, en la qual sant Gregori, convençut que els costums estaven tan corromputs que no permetien que sorgissin sants com en temps

passats, demostra el contrari al seu amic i diaca, Pere: la santedat sempre és possible, fins i tot en temps difícils. Ho prova narrant la vida de persones contemporànies o difuntes recentment, a les que amb raó es podria definir santes, encara que no estiguessin canonitzades. La narració va acompanyada de reflexions teològiques i místiques que fan del llibre un text hagiogràfic singular, capaç de fascinar a generacions senceres de lectors. La matèria està presa de tradicions vives del poble i té com a finalitat edificar i formar, atraient l'atenció de qui llegeix cap a una sèrie de qüestions com el sentit del miracle, la interpretació de l'Escriptura, la immortalitat de l'ànima, l'existència de l'infern, la representació del més enllà, temes que requerien oportuns aclariments. El llibre II està dedicat a la figura de sant Benet de Núrsia i és l'únic testimoni antic sobre la vida del sant monjo, la bellesa espiritual

de la qual destaca en el text amb plena evidència.

En el pla teològic que sant Gregori desenvolupa al llarg de les seves obres, el passat, el present i el futur es relativitzen. Per a ell el més important és tot l'arc de la història salvífica, que segueix realitzant-se entre els foscos amagatalls del temps. Des d'aquesta perspectiva és significatiu que introdueixi l'anunci de la conversió dels angles enmig del Comentari moral a Job: als seus ulls aquest esdeveniment constituïa un avanç del regne de Déu de què parla l'Escriptura; per tant, amb raó es podia esmentar en el comentari a un llibre sacre. Segons la seva opinió, els guies de les comunitats cristianes han d'esforçar-se per rellegir els esdeveniments a la llum de la paraula de Déu: en aquest sentit, el gran Pontífex sent el deure d'orientar a pastors i fidels en l'itinerari espiritual d'una lectio divina

il·luminada i concreta, situada en el context de la pròpia vida.

Abans de concloure, és necessari parlar de les relacions que el Papa sant Gregori va conrear amb els patriarques d'Antioquia, d'Alexandria i fins i tot de Constantinoble. Es va preocupar sempre de reconèixer i respectar els seus drets, evitant qualsevol interferència que limités la legítima autonomia d'aquells. Encara que sant Gregori, en el context de la seva situació històrica, es va oposar que al Patriarca de Constantinoble se li donés el títol "ecumènic", no ho va fer per limitar o negar aquesta legítima autoritat, sinó perquè li preocupava la unitat fraterna de l'Església universal. Ho va fer sobretot per la seva profunda convicció que la humilitat havia de ser la virtut fonamental de tot bisbe, especialment d'un Patriarca.

En el seu cor, sant Gregori va ser sempre un monjo senzill; per això, era fermament contrari als grans títols. Ell volia ser —és expressió seva— *servus servorum Dei*. Aquestes paraules, que va encunyar ell, no eren en els seus llavis una fórmula piadosa, sinó la vertadera manifestació del seu mode de viure i actuar. Estava profundament impressionat per la humilitat de Déu, que en Crist es va fer el nostre servidor, que ens va rentar i ens renta els peus bruts. Per això, estava convençut que, sobretot un bisbe, hauria d'imitar aquesta humilitat de Déu, seguint així Crist. El seu desig més gran va ser viure com a monjo, en permanent col·loqui amb la paraula de Déu, però per amor a Déu es va fer servidor de tothom en un temps ple de tribulacions i de patiments, es va fer "servent dels servents". Precisament perquè ho va ésser, és gran i ens mostra la mesura de la seva vertadera grandesa.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-es/article/audiencia-la-
doctrina-de-sant-gregori-el-gran-ii/](https://opusdei.org/ca-es/article/audiencia-la-doctrina-de-sant-gregori-el-gran-ii/)
(20/04/2025)